DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

De

MULTORUM ATQUE MAGNORUM MORBORUM REMEDIO,

Abstinentia

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,

PRINCIPE BORVSSIÆ, MARCHIONE BRANDENBVRGICO, RELIQVA;

GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRÆSIDE

DN. GEORGIO ERNESTO STAHL,

CONSIL. AUL. ET ARCHIAT. REG. MED. ET RER. NATURAL. PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR. COLLEG. LONGE DIGNISSIMO, ORDINIS MEDICI h. t. DECANO.

DN. PATRONO, PRÆCEPTORE, AC PROMOTORE SUO omni Observantiæ atque Honoris cultu ætatem colendo,

PRO GRADU DOCTORIS,

Summisque in Arte Medica Honoribus, Insignibus, ac Privilegiis Solenni obtinendo more Majorum

Ad d. Mart. MDCCXIV. horis ante & pomeridianis

IN AUDITORIO MAJORI

Publico Eruditorum examini submittit

Gottfried Wiebeg/ Bornens. Misn.

Medicinæ Practicus.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Literis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

VIRIS
ILLUSTRIBUS, EXCELLENTISSIMUS, GENEROSISSIMIS, PRÆNOBILISSIMIS
DOMINIS
PRÆFECTURÆ BORNENSIS
ORDINIBUS
SEU
AMTSASSIIS
UT ET
PRÆNOBILIBUS, AMPLISSIMIS, PRUDENTISSIMIS
atque
DOCTISSIMIS DOMINIS
CONSULIBUS, PRÆTORIBUS, SENATORIBUSQUE
SENATUS BORNENSIS
SPECTATISSIMIS
DNN. GRATIOSISSIMIS, PATRONIS, ET FAUTORIBUS
SUIS

Æternum summa observantia colendis inauguralem hancce, submissa ac devota mente, officiosissime,

D. D. D.

AUTOR.

B. C. D.

PROOEMIUM.

Vantumcunque etiam Vetuſtatis faſtidium, ſtudiumque novitatis quendam ceperit, fateri nihilominus cogitur, fragmenta non pauca hinc & inde in veterum monumentis reperiri, quæ ad veram ſapientiam non parum faciunt; quæque ſedulò collegiſſe, ſuisque rebus accommodaſſe, vel ipſos ejusmodi antiquitatis oſores, nec piget, nec pudet. Mirum ſanè, quàm multa paucis, quàm longa brevibus, dixerint. Ut adeo in admodum amplâ multifariarum rerum contemplatione, nihil ſæpius reliquum illis maneat, quod vel duobus verbulis non comprehenderint. Sic vetus verbum eſt: *ἀνέχȣ ϗ ἀπέχȣ*, ſuſtine & abſtine. Quousque autem hoc dicto non penetrant, in melioris vitæ ratione ineundâ? *Quid*, quod ad ipſam ſanitatem, ne de Theologica aut Politica conſideratione jam aliquid dicam, conſervandam, eamque labefactatam re-

parandam, pro norma satis certa, vel quoad posterius solum membrum, inservire queat. Qua in re utique Celsum, inter principes Medicos haud postremum, valde consentientem habemus, quando abstinentiam toties commendat, eamque MULTORUM ATQUE MAGNORUM MORBORUM REMEDIUM esse pronunciat. Argumentum hoc tale nobis visum est, quod SPECIMINIS INAUGURALIS loco tractari atque uberius explicari mereatur:

Quamobrem Summum Numen supplices venерamur, velit hoc in cœpto suâ gratiâ nobis præsens esse, ut quæ in sui gloriam, & proximi emolumentum vergant, proferre valeamus.

Thes. I.

QUandoquidem, in amorem Celsi, verba ejusdem, quibus ABSTINENTIAM extollit, in constituendo Disputationis hujus titulo, retinuimus; necessum etiam erit ante omnia exponere, quid ipse iisdem indigitare voluerit; & deinde, cum ulterius progredi nobis propositum sit, mentem quoque nostram de his rebus ritè declarare. Habuit autem ille, uti credi potest, præcipuè ante oculos, universam turbam FEBRIUM, & in his *acutas* maximè, *Magnorum* morborum nomine notatas. His omnibus tanquam certissimum auxilium opponit, *Abstinentiam*, & quidem specialissimam, illam *Assumendorum, Cibi, & liberi potûs*: cui insuper *Quietis* præceptum adhuc superaddit; quod tamen nostro, quo *Abstinentiæ* vocabulum accipimus, sensu, supervacaneum adhuc erit, cum in ordine ad *motuum incongruorum* moderamen, & ipsa *Expectatione, Abstinentiæ* regulis jam inclusum sit.

II.

Nos enim *Abstinentiam, multorum atque magnorum morbo-*

morborum remedium agnoſcentes, ſecundùm literam hanc vocem interpretamur, ita, ut â quacunque re, quæ *œconomiam* corporis humani lædere, aut ullo modo huic præjudicium afferre poteſt, atque ſolet, jam in totum, jam in tantum *abſtinere*, jubeamus omnes, qui ejusmodi potens remedium deſiderant. Proinde veluti per ſummos apices *in Genere* hanc rem contemplabimur, cui pôſtmodum quædam huc pertinentes *Species*, ſubordinandæ veniant. Haud abſimile Thema Celeberr. Dn. Præſes, harum rerum uti multarum aliàs peritiſſimus, paucis abhinc annis ventilavit, niſi quòd ille *medentem*, nos verò hic mederi aut ſibi conſuli volentem, pro *Objecto* habeamus atque inſtruamus.

III.

Quæritur non immeritò, apud eos, qui auxiliorum claſſes earumque univerſum apparatum, debitâ notitiâ atque peritiâ penſitant, an non ex tàm immensô numerô, *unum* inveniri poſſit, quod *omni* corporis affectioni, omni *ætati*, omni etiam *tempori*, ſufficiat atque conveniat? Hæſitant quamplures ex Medicis, credulitatem ſuam tale quid pollicentibus addicere; à poſteriori tantùm inducti, per tot experimenta infeliciter ſuccedentia, inanem hic operam ludi. Inter quos Excellentiſſimus Dn. Præſes, quo in abſtruſioribus rebus detegendis non facilè quisquam ſolertior, maximè etiam â priori demonſtratum dedit, non poſſe hunc in modum aliquid obtineri: cum planè abſonum ſit, absque *vitaliter Agentis* in corpore concurſu, prout illi ſibi ſumunt, aliquid efficere velle. Interim non defuerunt hactenus, qui ejusmodi θεὸν ἀπὸ μηχανῆς orbi obtruderent; cum licentia, à Paracelſo inprimis orta, ſucceſſu temporis in multos repentè ſe vulgaverit. Firmo nihilominus ſtetit adhuc ſtabitque talo, quod omnes, qui absque συνεργείας *Naturæ* reſpectu aliquid quærunt, aut tentant, illos actum agere neceſſum ſit.

IV.

Quemadmodum autem â tali instituto meritò abhorremus, ubi oleum & opera absque omni dubio perdi debet; ita tamen ejusmodi *universale* auxilium quod ἐνέργειαν *Naturæ* ubique amicè *respiciat, foveat* atque *juvet*, negligere & silentio prorsus præterire, religio nobis fuit.

V.

Et profectò, cum verâ *Physiologico-Pathologica Theoria*, haud quidquam aliud tam aptè cohæret, atque in se optimæ est consequentiæ, quàm illa meditatio, quâ satis superque edocti, nulla corpori metuenda esse materialia nocumenta, nisi quæ *ab extrà* in structuram ejus advehuntur; omne id, quod intra corpus admissum, vel *qualitate* vel *quantitate*, vel perversâ etiam *æstimatione*, turbas aut pericula excitare valet, ab hujus consortio arcere suscipimus: ita, ut hoc pacto, nullo non tempore, omnes actus vitales, placidè atque decenter fiant & vigeant: indeque perennis sanitatis conservatio obtineatur. Hac ipsam metam *Abstinentia* attentis oculis præfixam habet, atque eodem omnes nervos intendit.

VI.

Præterea, serio attendendum, quod ipsius *Naturæ methodus*, in superandis morbis, regulam hanc quandoque μετὰ σπουδῆς præscribat atque servet; quale quid in *Febribus*, præcipuè *continuis*, vulgo dictis *acutis* contingere solet ubi ægroti ab omni *carnium* usu, cum peculiari etiam aliqua *aversione, abstinent*. Id, quod non ita *fortuitò*, sine omni respectu ad certum aliquem *finem*, accidat, aliquoties jam laudatus Dn. Præses, dexterrimè enucleavit, & præcipuè τὸ διότι, ipsam fiendi rationem, ex evidente ipsius rei indole atque genio, in *Programmate* quodam, sufficienter detexit. Quare etiam non abs re erit, eandem viam, quam *Natura, ex se ipsâ satis docta*, prosequitur, & quam insuper

uni-

universo negotio *vitali* apprimè quadrare intelligimus, pro scopo universali abigendorum nociturorum insistere.

VII.

Confirmant adhæc, *Abstinentiæ* communem in morbis utilitatem, passim animadversæ *Individuales* Experientiæ, ubi vel â solo *victu, Abstinentia*, omnibus aliis artis tentaminibus, palmam præripuit. Ex multis jam cognitis, unicum tantum exemplum allegare lubet. Juvenis nobili prosapia ortus, habitus *Sangvineo-Cholerici*, febrem ardentem incurrit. Ex quâ, an propriâ culpâ, an medentis incuriâ, jam non interpretor, in *Hemitritæum*, infelici prorsus metamorphosi conjectus, ita tandem omnis medicationis, imò ferè ipsius vitæ, pertæsus, cùm non per septimanas aliquot, sed perplures menses, malum duraret, firmiter secum constituit, tàm ab omni medicatione, quàm â victu etiam, quoad usquam valeret, penitus *abstinere*. Quid fit? Per aliquot dies toleratâ sic ab omni victu *abstinentiâ*, natura, quamvis vires sensim deficere viderentur, operosum nihilominus & maximè salutarem nisum instituit, quô per *vomitum* materia ex *atro viridescens*, & valdè *tenax*, expellebatur. Quô factô tam pertinax malum simul & semel cessavit, atque perfecta Euphoria hanc methodum consecuta est.

VIII.

Idem observare sæpius licebit, harum rerum curiosis, adeò, ut illis in ejusmodi historias inquirentibus, atque tales audire volentibus, planè non futurum sit novum, quosdam vel solâ ab assumendis *abstinentia*, sanitati fuisse restitutos. Qualem etiam observationem, nonnullis ansam præbuisse nulli dubitamus, ut peculiari methodo, quam *inediam* vocarunt, die Hunger-Cur, omnes promiscuè morbos, nimia fiducia, debellare aggrederentur.

IX.

Quod si autem *carentia* solùm *cibi* & *potûs*, velut aliqua saltem *Abstinentiæ* species, hæc potest; quid non *Generali*

rali atque *univerſali* Abſtinentiâ quibuslibet nocivis, præſtare, nobis polliceri poterimus? Certè illa, multis modis, innumerorum, atque *magnorum* morborum, totum & appropriatum eſt remedium. Hoc ipſum uti in antecedentibus *in Genere* adhuc probatum ivimus, ſic jam in *ſpecie*, ad varia exempla, ut ex illis res clarior evadat, commemoranda progreſſum facimus.

X.

Infantes, quousque *lacte* materno nutriuntur, eousque variis periculis ſunt obnoxii; quibus vel ab ipſa *lactis* craſi pendentibus, vel maximam partem â commotionibus *patheticis*, ſub vehiculo *lactis* communicatis, minus eſſent expoſiti, *ſi Abſtinentiæ* locus in tempore relinqueretur. Cujus conſilii ſumma utilitas, imò neceſſitas, vel exinde elucefcit, quod, ubi undique circumſpicientibus ad ejusmodi incommoda avertenda, nullum amplius remedium ſuppetit, ad ſolam *Abſtinentiam* ſvadendam, opportunè recurrant, matrique injungant ab ulteriori lactatione deſiſtere, aut nutricem mutare. Ibi omnes etiam res, utut antea turbulentæ, ad oculum tranquillæ redduntur, ſolâ illa intermiſſione imperatâ, nec ullum aliud artis inſtrumentum aut â Pharmaciâ aut Chirurgiâ ulterius expectant.

XI.

Porrò, quoad *educationem*, peculiaris *Abſtinentiæ*, *ſuſceptæ* aut *neglectæ* ratio, in *morum* formatione ſeſe manifeſtat; ſiquidem nonnulli liberi, nimiâ Parentum lenitate, variis tergiverſationibus aut concupiſcentiis, ita ſæpius aſſveſcunt, ut inſigne detrimentum inde ipſis etiam circa *ſanitatem, per totam vitam*, immineat. Ubi è contra his, mirum quantum melioris conditionis eſſe obſervamus, illos, quorum Parentes tempeſtivè invigilant, ne *Inſvetudines* aut *adſvetudines* tales, difficillimè poſteà, aut fermè nunquam dediſcendæ, teneræ adhuc ætati per malam conniventiam imprimantur. Practici animum hic debitè advertentes, omnium

um optimè intelligunt, quid sibi dictum illud velit: à *teneris adsvescere, multum est*, & quantum expediat ab ejusmodi rebus â teneris *abstinuisse*.

XII.

Hæc ad illos pertinebant, qui respectu *moderandæ* sanitatis, per aliquod tempus in aliorum potestate sunt. Jam ad alium gregem, *Adultos* nimirum, deveniendum; atque ibi etiam unum vel alterum specialis Abstinentiæ exemplar commemorandum. Hic, primo omnium loco, amplissimæ *Diætæ* regulæ se offerunt; quæ singulæ sub illâ â nobis descriptâ *abstinentia*, velut suo debito *Genere* stant: quæque nihil prorsus aliud continent, quam *cautelas* varias, â quibus rebus, quomodo, quô tempore, in quantum, *abstinendum* sit.

XIII.

Monitores atque Commentatores hoc in negotio cum neutiquam deficiant, quos inter *Sanctorius* ad *examinis* observationem usque scrupulosus est; non licebit sigillatim illas *sex res non naturales* dictas, ordine recensere & tanquam per ejusmodi divisum Zodiacum, labore supervacaneô, alisque dudum suscepto, decurrere; quoniam nec proposita nobis ratio illud fieri permittit, qua hinc & inde *specialis* Abstinentiæ exempla tantum colligere, non autem *Diætetices* Professorem agere, tenemur.

XIV.

Interim liberum nobis servamus, quæ ex his rebus, nostro huic scopo apprimè inservire queant, ex quacunque classe aptum visum fuerit, desumere. Quale quid circa *Assumenda* in superioribus jam tetigimus. Est hæc illa *Abstinentiæ* species, adquam aliquando adhuc respicimus communioris vocabuli usus ergo, ut opinor; siquidem plerisque Medico sensu, moderamen circa *cibum* & *potum* tantùm, involvit; cùm interim quoad *aërem, somnum, vigilias, animi commotiones, motum, quietem, excernenda*, cautum esse, quòd ea omnia etiam sint *Abstinentiæ*, nemo sollicitè

citè meminerit. Hoc equidem verum eſt, quod hac in claſſe *Aſſumendorum*, magis familiariter delinquere contingat; quam in reliquis, imò quod ipſum delictum, in ſe, plerumque deinde majus ſit, aut majoris periculi, quàm quæ in cæteris committuntur. Modo qui quantitate hic peccant aſpiciamus. Nonne ſibi hiſce rebus *Plethoram* contrahunt? Ex quâ, tanquam ex altero equo Trojano, uti illius civitatis, ſic corporis humani, ſumma calamitas atque everſio exſurgit. Hinc aurea illa Abſtinentiæ Regula omni tempore memori mente tenenda: NEQUID NIMIS.

XV.

Circa *Aërem*, Veteres jam peculiare vacillantis artis firmamentum in *Abſtinentiæ* receſſu quæſiverunt; & medicamentis nihil proficientibus *mutationem aëris* nonnunquam ſuadere cœperunt. Hoc ipſum, inprimis in ordine ad *malignitatem, peſtis*, potiſſimum tempore, inibi reconditam, an verum fundamentum in re habeat, hic loci quidem non inveſtigabimus; deſumimus potiùs inde occaſionem ad ſpecialisſimam quandam Abſtinentiam deveniendi. In quantum enim de *malignis* ejusmodi *aeris* influentiis adhuc poteſt ambigi, in tantum *de reali contactu*, tale quid peſtiferum producendi, apud omnes liquidò conſtat.

XVI.

Digna videri poſſet res, quæ in conſiderationem Medicam veniat, quare rerum non naturalium Claſſes conſtituentes, ſub *aëre*, de *Contactu* tam ingens periculum minitante, ne verbum quidem protulerint? Excuſandos autem illos omnis in arte Medicâ methodi primos Inventores aliquis putet, ex ea ratione, quòd, quandocunque *contactu*, malignitas ex uno corpore in aliud transmigrat, per *effluvia* quidem halituoſa illud fieri, & ſic *aërem* intervenire neceſſe ſit in cujus claſſem deinde hæc trahi posſint: Interim

hanc

hanc non amplius esse ipsius aëris quasi intimius propriam culpam, sed alienarum, non jam amplius ad rerum non naturalium, sed directè & absolutè, rerum p. n. censum, pertinentium: quæ per accidens aëri irrepserunt.

XVII.

Enim verò accuratius rem æstimantes siquidem aër & alibi in morem vehiculi se habet, & nonnunqvam etiam propinquior affricatio accedere debet, facillimè perspiciunt falsò negligentiæ incusatum iri. Qvicqvid horum sit, nostra jam parum refert, ipsam rem modò intuentes, qvod ita contingat, per *contagium* morbos propagari. Audivimus eheu! puto hactenus, per miseram nostram Germaniam, tot belli calamitatibus alias satis pressam, morborum omnium pessimum, *pestem*, huc illuc serpere, eandemqve à cive civi, à civitate agris, communicatam grassari. Hæc in *acutis* etiam *contagii* observatio, *variolarum* atqve *morbillorum* exemplo non adeo infreqvens, in *Intermittentibus* autem rarior. Qvalem casum nobis inspicere licuit, ubi mater *semitertianariâ* commotione febrili, laborans, puerulum *qvinqvennem*, sub uno lectò secum recubantem, hâc ipsâ infecit, typò undiqve prorsus eodem servatô. Ad *serosas* Affectiones qvod attinet, qvis ibi solò attactu repente aliqvid transplantari posse dubitet, cum de *Scâbie* aut *Lue venereâ* saltem rationem ineat, quo & illud Poëtæ qvadrat:

Uvaqve conspectâ livorem duxit ab uva.

XVIII.

Auxilium itaqve qvando his rebus inducendum, sciunt suarum rerum satagentes, qvomodo sæpius artem simul & artifices fatigare soleant; imo quod *pestis* ratione, omnis *artis* opera penitus propemodùm frustra sit, & scopo potissimum *præservationis*, nullum aliud refugium, qvàm, ad *Abstinentiam*, relinqvatur. Hactenus enim omnibus, per mare per terras conquisitis atqve tentatis, nihil utiqve tàm

evi-

evidenter profuit, qvam τὸ ἀπέχειν, *ab omni commercio* tali-
um peste infectorum *abstinere*.

XIX.

Corporis, atqve *animi*, Motus, si cum debita *moderatione* fiant, non solum nihil nocent corpori, sed revera *prosunt*. Nam *alacritas animi*, moderatum *gaudium*, & *hilaritas*, dum *animum* erigunt, efficiunt etiam, ut *mæror*, *Timor*, atque *Trepidatio*, non tam facilè aditum inveniant, aut actionum tranqvillitatem turbent; qvalis turbatio aliàs valde multum potest, ad *æstimandam*, atq; rectè *tractandam*, etiam leviorum periculorum syndromen. Ita enim v. g. videmus sæpe, qvod ægri, qvi soli relicti, præsertim à qvalicunqve *dolore*, aut aliis *angustiis*, valdè male se habent; si *sodalitium*, aut *visitatio* ipsis obtingit, ab hominibus, qvorum præsentia ipsis *grata est*, longè mitius se gerant, & qvasi tantisper obliviscantur mali sui, qvamdiu tali occasione, animum suum erigendi & qvasi exhilarandi, fruuntur.

XX.

Imò, est affatim nota, ingens illa perturbatio *vitalium actionum*, *appetitus*, *concoctionis*, *nutritionis*, & *incrementi* corporis, quæ, cum *qvietis* etiam magna turbatione, ejusmodi subjectis evenit, quæ singulari sensibilitate *animi* pollent qvando *desiderio* absentium, & *tædio*, aut *timore*, præsentium rerum, afficiuntur; quod Germani, die Sehnsucht, Græca doct νοςαλγίαν appellant: adeo, ut non solum malè ipsis sit, imo vel ad decubitum usque, quamdiu animus his adversissimis Idæis defixus est; sed etiam, sicubi vel sola *spes* proximæ remissionis ad suos lares, aut reditus desideratorum, ipsis proponitur, statim melius habere sentiantur; quando vero *desiderio* hoc suo potiti sunt, velut in horas, cum *animi alacritate*, etiam *corporis*, & omnium *vitalium* actionum, vigor, in optimum ordinem restituatur. Et notissima talia sunt exempla, ut etiam in *lentis febribus*, cum *mærore* & *fastidio animi* conjunctis, inexpectatus ad-

ventus cognatorum, aut aliorum charorum familiarium, intra paucos dies efficiat, quod nulla ars assequi potuerat.

XXI.

Nihilo verò minus habet etiam *corporis motus* bene ordinatus, insignem suam utilitatem ; dum neminem hominum latet, quantum incommodorum *desidia* atque *somnolentia*, hominibus objiciat: præsertim quando interim *edacitas* & plenus victus continuatur. Sicut etiam, ex adverso, inconsiderati *repentini motus*, tam *Concoctionem* atque *distributionem* alimentorum notoriè turbant, quam sanguinem *exagitant*, & cum *respirationis* vitiis, etiam æqualem motum humorum per *pulmones*, lædere possunt. A quorum proinde *motuum*, *animi* æque atque *corporis* tranquillitatem turbantium, usu, meliore æqui librio servato, *abstinentia* seu *Quies*, omnino convenit.

XXII.

Nequaquam autem inter has res, Medico *artificiali* scopo atque ordine jam propinquioris oblivisci licet, *Expectationis*. Habuit de hac re, conceptum in animo, certè uberiore atque ordinatiore enucleatione dignum, *Gideon Harvæus*; & melius sine dubio egisset, si potius, aut certe prius, *positivè* deduxisset, *Expectationis* utilitatem, imo passim necessitatem; quam *negativè*, per odiosa exempla (quorum nimis abundans numerus utique occurrit,) inutilitatem solum, imo damna, neglectus illius, taxavisset.

XXIII.

Est enim certè vera atque solida consideratio, justæ atque bene ordinatæ *Expectationis*, tale negotium ; quod non solum *praxi* medicæ, nominatim autem *veræ methodo medendi*, ingentem lucem affundit ; sed etiam è penitissima vera *Historia morborum*, ad *Pathologica Therapeuticam* scientiam, ita tanquam ex intimis fundamentis eruenda venit, ut objectum præbeat, circa quod doctus & peritus Medicus, eximiè ostendere possit solidam suam artis, scientiam æquè, atque peritiam.

XXIV.

XXIV.

Huic enim rei propriè superstruenda venit, vera rationalis æstimatio *Abstinentiæ Medici*. *Scientia* inquam, frequentissime maximi momenti, imo ponderis, AN arte aliquid agendum veniat; & *quo tempore*, consilia vel auxilia bona, legitimum suum usum assequi fortè possint? quæ res quanti momenti sit in omnis generis *Febribus*, & tanto magis summe sensibilibus periculosioribus, uti neque neminem cum solertia peritum practicum fugere debet; ita in minus periculosis, *intermittentibus*, præsertim tamen *importunioribus*, vel ipsorum stultorum, ut habet proverbium, Magistra, experientia, tanto facilius perculit aliquantò attentiores, ut, licet veras rationes (nempe super *incondita medicatione*, vulgari traditione laudata, fundatas,) non satis assequerentur, tamen ex ipsa observatione, cautelam illam comprehenderint, & tanquam axiomatis loco comendent, quod *versus* paroxysmos, & *in paroxysmis*, à medicamentis præstet *abstinere*; dum nempe usitatis illorum formulis aut certè *præpostero* talium usu, manifestò experiuntur, pejus potius habere ægros, & paroxysmos *laboriosiores* fieri, quam ut promissum levamen illis inde eveniat. Id quod quilibet attentus practicus facillimè observare potest, ab exhibitione sic dictorum *Bezoarticorum*, & tam remediorum, quam regiminum *sudoriferorum*, *per initia* paroxysmorum, commendatâ: utpote à quibus *æstus* solum, cum omnibus reliquis *molestiis*, exasperatur; & tamen nullus, aut certe nequaquam utilis, *sudor* obtinetur: qui versus *finem* paroxysmi, vel solo tranquillo *regimine*, vel, pro diversatate Temperamentorum, tunc prudenter propinatis *alexi pharmaco-sudoriferis*, tam successu, quam effectu meliore, impetratur.

XXV.

Sicut autem hæc, uti præmonuimus, quasi ad *Medici abstinentiam* simplicius respiciunt; adeoque nobis tribui

posset,

possfet, quasi ultra nostri propositi limites evagaremur, quo non tam *medici*, quam *ægri* abstinentiam commendandam in nos recipere professi sumus; non tamen ita aliena haberi debet hæc nostra *digressio*, cum manu quasi ducat, ad hanc ipsam *ægris* omnino commendandam *abstinentiam*, à nimium familiari illa *Polypragmosyne*, quam ipsi ægri passim sibi sumunt, eique temere indulgent. Dum sæpissime homines offendimus, qui in negotio tuendæ sanitatis sibi ipsis sufficere persvasi, non tantùm contemplationes de sui corporis œconomiâ, nescio quas formant; morborum genium, causas, licet has quandoque summe ridiculas, determinant; sed etiam remedia, quæcunque aut primum obveniunt, aut non adeò magni sunt pretii, aut quæ ex alio capite placent, aut, quod primo loco dicendum, quæ prodesse ipsi putant, audacter satis applicant.

XXVI.

Hi sæpius domi habent, unde ægrotent. Medicamenta eorum intelligo Domestica illis dicta, Hauß-Mittelgen. Quid damni hinc inde attulerint, *Balsamus sulphuris*, *sulphur* ipsum: ex *Terebinthinâ*, *cumino*, *baccis juniperi* præparata, nonnunquam etiam famosum *Elixir Proprietatis*, *Tinctura Bezoard.* ut alia jam taceam, abunde notum est, & indies adhuc innotescit. Omnia interim hæc, in quotidiano sunt usu, licet *plebejis* plerumque; cum divites aliud offendiculum habeant. *Arcana* enim sunt, quibus detinentur. Ejusmodi nimirum simplicium compositiones, quæ celebri alicui Medico nomen suum debent. Quæ cuncta, utut in se bona esse, & certo usui inservire possint, *promiscuè* nihilominùs, & absque debito judicio, *Medico-Practico*, (quis autem horum hoc præditus?) usurpata, eundem in modum ac plebejorum medicinæ, nocere possunt, imo solent. Quibus periculis expositi haud sunt, qui curæ *prudentis* Medici se totos tradunt, & medicamentis omnibus, antequam à

Medi-

Medico præſcribantur, unicum hunc competere titulum; *noli me tangere*, intelligunt.

XXVII.

Ex quibus jam dictis, cum ſatis ſuperque conſtet, quòd *Abſtinentia* à nobis deſcripta, tàm *avertendis* quàm *tollendis* morboſis affectionibus multum omninò poſſit, imò ſoleat etiam præſtare, nihil amplius ſupereſt, quàm adhortari omnes, quibus intaminata ſui corporis conſervatio curæ eſt, ut ad ejusmodi res, & factu faciles, & in ipſo facto utiles, æquè ac neceſſarias, præ cæteris minus talibus, animum decenter advertant. Deo interea grates decentes perſolvimus, quod vires conceſſerit omnes res ad ſanitatem pertinentes vel ut uno obtutu in conſpectum dare, atque hinc & inde ſalutaria quædam conſilia ſuppeditare. Faxit divina Clementia, ut nullô tempore deſint, qui aptè detegant, quid verè noceat, & ſedulò præmoneant ab ejusmodi rebus abſtinere.

